

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
VOORBEREIDING voor het ontwerp van wet tot
vaststelling van Boek 2 van het nieuwe Burgerlijk
Wetboek.

De overweging van het ontwerp van wet in de afdelingen der Kamer heeft geleid tot de volgende opmerkingen.

Algemeen

1. Algemeen verklaarde men zich te kunnen verenigen met de opzet van het ontwerp, volgens hetwelk de rechtspersonen in het algemeen in het tweede Boek van het nieuwe Burgerlijke Wetboek haar behandeling zullen vinden.

Enkele leden betreurden, dat niet alle regels betreffende rechtspersonen in dit Boek zullen worden bijeengebracht, waardoor de in het ontwerp reeds bereikte overzichtelijkheid van de thans nog verwarde materie nog zou zijn vergroot.

In overgrote meerderheid was men echter van oordeel, dat tegen een concentratie, als in de vorige alinea bedoeld, zwaarwichtige argumenten zijn aan te voeren. Met name de overweging, dat bij sommige rechtspersonen, gelijk de vennootschap onder firma, het contractueel karakter sterk overheerst, zodat de behandeling ervan beter kan geschieden in aansluiting aan het overeenkomstenrecht, droeg ertoe bij, dat men zich met de gekozen systematiek kon verenigen. Ook waren de leden, hier aan het woord, van oordeel, dat bijzondere vormen van rechtspersonen, zoals de vereniging van appartementseigenaren, beter geregeld kunnen worden in samenhang met de materie, in verband waarmede zij zich voordoen.

2. Zeer algemeen werd het als een wijze gedachte van de ontwerper geprezen, dat aan het ontwerp niet een bepaalde theorie omtrent de rechtspersoonlijkheid ten grondslag werd gelegd. Hierdoor werd vermeden, dat het ontwerp een leerstellig karakter zou verkrijgen. Het ontbreken van een definitie werd daarom niet als een gemis gevoeld.

Verscheidene leden echter vroegen zich af, of aan deze gedachte niet voor een gedeelte afbreuk was gedaan door de noodzaak, te komen tot een bevredigende regeling van de rechtspersoon. De lezing immers van de concrete bepalingen, vooral die van de artikelen 2.1.1 tot en met 2.1.3, zou doen vermoeden, dat wél in de richting van een bepaalde theorie is gedacht, en wel in die van de fictietheorie. Het stelsel van het ontwerp, slechts rechtspersoonlijkheid toelatende, indien en voor zover zij op de wet berust, schijnt zich toch met slechts één theorie te verdragen.

Deze leden waren zich ervan bewust, dat de vraag ook bij de behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer aan de orde was gesteld — zij wezen in dit verband op het voorlopig verslag nopens dit wetsontwerp (stuk nr. 4, blz. 4) en op het eindverslag nopens hetzelfde (stuk nr. 8, blz. 21) — en voorts, dat de toenmalige Minister had opgemerkt (memorie van ant-

woord, stuk nr. 5, blz. 3), dat een onderscheid diende te worden gemaakt tussen de rechtsfilosofische vraag naar het wezen van de rechtspersoon en de rechtspolitieke vraag, welke rechtspersonen de wetgever wenst te erkennen en onder de heerschappij van de voor de rechtspersonen geldende regels wil brengen.

De hier aan het woord zijnde leden wilden niet ontkennen, dat een dergelijk onderscheid kan worden gemaakt, noch dat het nuttig is er bij het opstellen van wettelijke regelingen rekening mede te houden. De wetgever behoort zich inderdaad niet te begeven op het gebied van de wetenschap, welke taak het o.m. is de inhoud van de rechtsbegrippen vast te stellen en te begrenzen. Dit wil echter niet zeggen, dat de wetgever zich nu te distantiëren heeft van de uitkomsten van het wetenschappelijk onderzoek en kan gaan regelen zonder zelf een standpunt in te nemen ten aanzien van de dogmatische achtergronden van hetgeen hij regelt. Het is veeleer, aldus meenden zij, zó, dat de wetgever, die antwoord geeft op rechtspolitieke vragen, vaak — niet altijd — tevens antwoord zal geven op rechtsdogmatische vragen, zij het dat dit antwoord negatief bepalend kan zijn in die zin, dat het bepaalde andere antwoorden, welke op diezelfde dogmatische vraag gegeven kunnen worden, uitsluit. Dit nu is hetgeen in het ontwerp, naar het oordeel van de leden, hier aan het woord, is geschied. Voor zover gesproken kan worden van een „leer” der juridische realiteit, brengt deze leer mede, dat het aantal verschijningsvormen, waarin rechtspersoonlijkheid zich kan manifesteren, onafhankelijk van de wetgever voor uitbreiding vatbaar is, zolang slechts de rechtsregeling, welke op deze verschijningsvormen toepasselijk is, van die aard is, „dat zij in het privaatrecht als subject zich vertonen, indien haar eigen vermogen toekomt” (Asser/Scholten/Bregstein, *Vertegenwoordiging en Rechtspersoon*, 2de druk, blz. 92). Een symptoom van deze leer is ook in het ontwerp te vinden, t.w. in het tweede lid van artikel 2.1.1, ten aanzien van publiekrechtelijke lichamen. Wat echter de privaatrechtelijke organisaties betreft, wordt aan de leer der juridische realiteit geheel de pas afgesneden, doordat het ontwerp het aantal rechtspersoonlijkheid bezittende organisaties beperkt tot de zodanige, waarvan de rechtspersoonlijkheid hetzij uitdrukkelijk op de wet berust, hetzij afhankelijk is van het voldoen aan bepaalde door de wet gestelde eisen; hierdoor, om met Prof. Mr. W. F. S. de Gaay Fortman (*De Naamloze Vennootschap* — verder te noemen „N.V.” —, XXXII, blz. 104) te spreken, „drijft (het ontwerp) echter voor de rechtstoepassing gevaarlijk naar het aanvaarden van de fictieleer”. Beter zou het echter zijn, aldus de aan het woord zijnde leden, te zeggen, dat het ontwerp ten aanzien van de privaatrechtelijke rechtspersonen *de resultaten* bereikt, welke bereikt zouden zijn, indien de wetgever gekozen had voor de fictietheorie. Aldus zou de wetgever, wordt het ontwerp wet, formeel geen bepaalde keuze hebben gedaan uit de dogmatische mogelijkheden, maar wel door een rechtspolitieke oplossing te geven de praktische uitbouw van één van die dogmatische mogelijkheden onmogelijk gemaakt hebben. Dit blijkt ook uit een zinsnede in de memorie van antwoord (blz. 3): „Indien in de toekomst behoefte mocht blijken te bestaan aan een nieuwe organisatievorm rechtspersoonlijkheid toe te kennen, dan ligt het op de weg van de wetgever in die behoefte te voorzien”. Aan een dergelijke bemoeienis van de wetgever heeft echter de leer der juridische realiteit geen behoefte.

De aan het woord zijnde leden zouden, gelet op de in het vorenstaande weergegeven overwegingen, de voorkeur hebben gegeven aan een „neutrale” oplossing, waarbij enerzijds de wetgever van een aantal rechtspersonen de rechtspersoonlijkheid erkent, desnoods, gelijk bij de vereniging ex artikel 2.2.1.7, onder zekere beperkingen, anderzijds het ontstaan van nieuwe vormen zonder bemoeienis van de wetgever niet wordt belemmerd. Indien echter het doen van een keuze onvermijdelijk zou blijken, hadden deze leden liever gezien, dat deze door de weglating van de artikelen 2.1.1 tot en met 2.1.3 was gevallen op de leer der juridische realiteit, omdat naar het oordeel dezer leden de ontwikkeling der rechtstheorie meer en meer in deze richting wijst.

TITEL 1.

Algemene bepalingen

3. *Artikel 2.1.1, lid 2.* Vele leden achtten het minder gewenst, dat door deze bepaling wordt mogelijk gemaakt, dat het instellen van nieuwe rechtspersonen „sui generis” kan geschieden bij wege van delegatie „aan welk orgaan ook” (memorie van antwoord, aan de Tweede Kamer, stuk nr. 5, blz. 4). Het zal derhalve ook mogelijk zijn rechtspersonen in het leven te roepen en haar inrichting te regelen bij ministeriële beschikking, indien de wetgever verkiest zijn competentie aldus over te dragen. Echter, zo vroegen deze leden zich af, is het wel in overeenstemming te brengen met het systeem van het tweede Boek, dat een zo ver gaande mate van delegatie wordt mogelijk gemaakt? Het creëren van rechtspersonen — ook de Regering wijst daar in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer t.a.p. op — is een handeling, welke naar haar aard tot de competentie van de wetgever behoort; in het systeem van het tweede Boek ligt besloten, dat *de wet* in beginsel bepaalt, welke rechtspersonen het recht als zodanig zal erkennen. Weliswaar beoogde reeds het ontwerp-Meijers het mogelijk te maken, dat rechtspersonen in het leven geroepen zouden worden bij algemene maatregel van bestuur, en wel zonder voorafgaande wettelijke machtiging; echter werd deze afwijking van het beginsel door de ontwerper met een bepaald doel in het ontwerp opgenomen, nl. om te voorkomen, dat de groeiende tendens zich zou voortzetten, dat de Overheid, niet bij machte om zelf nieuwe, op de uitvoering van bepaalde onderdelen van de overheidstaak ingestelde rechtspersonen in het leven te roepen, van de bestaande privaatrechtelijke vormen van rechtspersonen gebruik zou maken. Prof. Meijers tekende daarbij aan, dat het niet gewenst is om datgene, wat in wezen publiekrecht is, door een gekozen privaatrechtelijke vorm aan het publieke recht en de daarvoor geldende beginselen te onttrekken (Toelichting, blz. 122).

Het is duidelijk, aldus betoogden vervolgens deze leden, dat Prof. Meijers de instelling van rechtspersonen bij algemene maatregel van bestuur alleen daarom had gekozen, omdat het euvel van misbruik van de privaatrechtelijke vormen hem zwaarder woog dan dat van inbreuk op het beginsel van erkenning van rechtspersoonlijkheid bij de wet. Het kwam de aan het woord zijnde leden eveneens duidelijk voor, dat in het ontwerp-Meijers met opzet de mogelijkheid van instelling van rechtspersonen bij *zelfstandige* algemene maatregel van bestuur was opgenomen: enerzijds zou de Overheid daardoor beschikken over een gemakkelijk door haar te hanteren middel om naar behoefte de voor de uitvoering van haar taak benodigde rechtspersonen in het leven te roepen, zonder daartoe de tamelijk omslachtige weg te behoeven te bewandelen, waartoe het vereiste van een machtigingswet haar zou noodzaken en anderzijds zou haar regeling met een zeker waarborgen van werkelijke wetgeving zijn omgeven, aangezien zodanige regeling immers de toetsing door de Raad van State zou hebben te doorstaan. Ook zou zijn vermeden, dat door het gebruik van de woorden „krachtens de wet” delegatie aan andere regelingen dan algemene maatregelen van bestuur mogelijk zou zijn geworden; ware een verdergaande delegatie voorzien, dan zou de ontwerper verder dan nodig zijn afgeweken van het reeds meermalen genoemde hoofdbeginsel, dat het in eerste instantie de wetgever is, die te beslissen heeft, welke rechtspersonen door het recht zullen worden erkend, een beginsel, dat naar de mening van de aan het woord zijnde leden toch stellig ook aan het ontwerp-Meijers ten grondslag heeft gelegen.

Merkwaardig achtten deze leden het nu, dat de Regering, uitgaande van ditzelfde beginsel, de voorkeur heeft gegeven aan een geheel andere oplossing, daarmede te kort doende zowel aan de opzet van het ontwerp als aan haar eigen bevoegdheden. Zij heeft immers de *zelfstandige* algemene maatregel van bestuur uit het ontwerp gelicht, en daarvoor de mogelijkheid van delegatie in de meest ruime zin gesubstitueerd. Het primaat van de wetgever wordt hierdoor in theorie bevestigd; echter ook in praktijk? Verwacht mag worden, dat in tal van gevallen de eigenlijke beslissing over het zijn of niet zijn

van rechtspersoon niet langer zal liggen bij de wetgever, doch bij de administratie, te meer, nu blijkens de slotwoorden van artikel 2.1.1, lid 2, de rechtspersoonlijkheid niet uitdrukkelijk behoeft te worden toegekend, doch in de regeling zelf besloten kan liggen. Hier is een bron van moeilijkheden gelegen, welke had kunnen worden vermeden door hetzij de redactie-Meijers te behouden, hetzij — de suggestie van Prof. Mr. L. J. Hymans van den Bergh in „N.V.” XXXVI, blz. 23 e.v. — de mogelijkheid van delegatie te beperken door de woorden „krachtens de wet bij algemene maatregel van bestuur”.

Gelijk gezegd is, wordt in dit ontwerp ook te kort gedaan aan het eigen recht van de Overheid. Zij zal nu immers voor de totstandkoming van iedere instelling, waaraan zij voor de goede uitoefening van haar taak ad hoc behoefte gevoelt, de indiening van een machtigingswet moeten bevorderen; dit zal gelden ook voor instellingen van zeer ondergeschikt belang met een beperkte taak.

Ten slotte schonken de aan het woord zijnde leden nog enige aandacht aan de opmerking van 's Ministers voorganger (memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 4), dat niets de wetgever zou beletten om, ingeval artikel 2.1.1, lid 2, slechts delegatie zou toelaten aan een algemene maatregel van bestuur, hiervan later af te wijken door bij bijzondere wet de bevoegdheid om rechtspersoonlijkheid toe te kennen te delegeren aan de Kroon bij gewoon Koninklijk besluit of aan een ander orgaan. Deze leden konden de juistheid van deze opmerking niet ontkennen; zij achtten het evenwel onwaarschijnlijk, dat de wetgever zonder bijzondere noodzaak van een door hem zelf aangevaard principe zou afwijken. Met evenveel vrucht zou kunnen worden gezegd, dat niets de wetgever zou beletten om, ondanks de bepaling van artikel 2.1.1, lid 2, de bevoegdheid om rechtspersonen in het leven te roepen in het geheel niet te delegeren. Ten slotte is hier niet de macht van de wetgever ter beoordeling gesteld, doch gaat het uitsluitend om de vraag, of de rechter op grond van een gewoon Koninklijk besluit al dan niet de rechtspersoonlijkheid van enig lichaam zal mogen aannemen. Het ontwerp maakt dit thans mogelijk; de aan het woord zijnde leden konden niet anders dan dit betreuren.

4. *Artikel 2.1.8, lid 2.* Verscheidene leden stelden de vraag, of niet duidelijker dan is geschied tot uitdrukking had behoren te worden gebracht, dat ook artikel 2.1.8, lid 2, regelend recht bevat. In het eerste lid van dit artikel is dit regelend karakter zonder meer duidelijk door het gebruik van de woorden „Ten-zij de statuten anders bepalen”. Deze leden vreesden nu dat de mening zou kunnen postvatten, dat het wel geoorloofd is van de regeling van het gehele artikel af te wijken, doch, indien statutair niet van het eerste lid is afgeweken, het niet geoorloofd is van de in het tweede lid gegeven procedure in geval van betwisting van de juistheid van het oordeel van de voorzitter af te wijken. In de termen van de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (stuk nr. 5, blz. 11) sprekende, lichtten deze leden hun mening aldus nader toe: de wet geeft een uitwijkmogelijkheid voor het geval de hoofdregel, dat 's voorzitters oordeel beslissend is, onverkort van toepassing is; de hoofdregel is niet van dwingende aard, en indien ervan wordt afgeweken, zal uiteraard ook de uitzondering van het tweede lid toepassing missen; hieruit volgt echter niet, gelijk de memorie van antwoord het doet voorkomen, dat dus ook vrijelijk kan worden afgeweken van de uitzonderingsmogelijkheid ingeval de hoofdregel wel van toepassing is. Het behoeft immers niet zo te zijn, dat als men van de hoofdregel kan afwijken, men a fortiori ook van de bij die hoofdregel behorende uitzonderingsmogelijkheid kan afwijken. Het kwam deze leden derhalve voor, dat artikel 2.1.8, lid 2, uitdrukkelijk behoorde te gelden „in geval van stilzwijgen der statuten”.

Enkele andere leden, hoewel van oordeel, dat het artikel door een toevoeging in de zin van het voorstel van de verscheidene leden, hiervoór aan het woord, in ieder geval aan onduidelijkheid zou winnen, betwijfelden niettemin de juistheid van de gedachte om het tweede lid van artikel 2.1.8 een aanvullend karakter mede te geven. Het zou dientengevolge ook mogelijk zijn in de statuten het tweede lid geheel uit te

sluiten, zodat ieder onmiddellijk redres tegen onjuiste beslissingen van de voorzitter zou ontbreken. Weliswaar zou dan in de meeste gevallen de weg van artikel 2.1.8a kunnen worden bewandeld, doch de toenmalige Minister heeft zelf aangegeven, dat ongewenste situaties mogelijk blijven (memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 10, onderaan). Dit zou moeten leiden tot de conclusie, dat het tweede lid een vaste waarborg tegen onjuiste beslissingen van de voorzitter geeft voor het geval uitsluitend zijn oordeel maatgevend is. Het zou dan echter aanbeveling hebben verdiend artikel 2.1.8, lid 2, als dwingende bepaling in het ontwerp op te nemen.

5. *Artikel 2.1.9a.* Sommige leden wezen op het volgende. Dit artikel sluit ten aanzien van kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen de overeenkomstige toepassing van de artikelen 2.1.8, 2.1.8a en 2.1.9 op andere organen van rechtspersonen uit. De essentie van de huidige formulering van het onderhavige artikel, voor zover deze op kerkgenootschappen betrekking heeft, werd in het ontwerp gebracht bij de derde nota van wijzigingen (stuk nr. 24), nadat de Regering in de Tweede Kamer had verklaard (*Handelingen Tweede Kamer*, zitting 1957—1958, blz. 2527), bezwaren te hebben tegen een uitdrukkelijk niet-toepasselijk verklaren van de geciteerde artikelen op kerkgenootschappen, gelijk van de Kamer uit was voorgesteld. Deze bezwaren kwamen erop neer, dat geen enkel redres mogelijk zou zijn in gevallen, waarin een kerkelijk orgaan onjuist zou hebben gehandeld, ook niet indien het orgaan zou hebben gehandeld in strijd met de goede trouw, als bedoeld in artikel 2.1.8a, lid 1, onder c. Van zijn kant stelde de toenmalige Minister nu voor, alleen te bepalen, dat artikel 2.1.9a, houdende de overeenkomstig toepasselijk-verklaring van de voorgaande artikelen op besluiten van organen van andere rechtspersonen, zelf niet toepasselijk zou zijn op kerkgenootschappen. Aldus zou de rechter niet verplicht zijn bij kerkgenootschappen de artikelen 2.1.8, 2.1.8a en 2.1.9 toe te passen, maar zou hem ook niet verboden zijn de in die artikelen neergelegde beginselen analoog op kerkgenootschappen toe te passen.

Het is nu aan deze laatste passage, dat de hier aan het woord zijnde leden aandacht wijdden. Zij verklaarden zich geheel akkoord met 's Ministers gedachtengang te dezen, doch meenden bezwaren te moeten maken tegen de wijze, waarop deze gedachtengang in het onderhavige artikel was geconcretiseerd. Zonder enige twijfel, aldus deze leden, moet de rechter in staat zijn, redres te geven tegen besluiten van kerkelijke organen, in strijd met de goede trouw genomen. In geen geval zal hij artikel 2.1.8a, lid 1, rechtstreeks kunnen toepassen. Bij zijn pogingen om langs andere weg zijn doel te bereiken, ontmoet nu de rechter artikel 2.1.9a, dat hem gebiedt o.a. artikel 2.1.8a, lid 1, overeenkomstig toe te passen op besluiten van andere organen van rechtspersonen dan de algemene vergadering van een vereniging of van een naamloze vennootschap, maar nu juist niet op de organen van een kerkgenootschap. Zal de rechter dan niet, overeenkomstig hetgeen Prof. Oud heeft opgemerkt (*Handelingen Tweede Kamer*, zitting 1957—1958, blz. 2541), als volgt kunnen redeneren: op andere organen van rechtspersonen moet ik de voorgaande artikelen overeenkomstig toepassen, maar hiervan heeft de wetgever de kerkgenootschappen uitdrukkelijk uitgesloten; blijkbaar heeft de wetgever t.a.v. deze laatste die overeenkomstige toepassing niet gewild; dus mag ik ook niet overeenkomstig toepassen; deed ik het wel, dan zou de cassatierechter mijn vonnis wegens schending van artikel 2.1.9a kunnen casseren.

Het wilde daarom de aan het woord zijnde leden voorkomen, dat de formulering, welke de Regering voorstond, de gewenste analogische toepassing van de in de artikelen 2.1.8, 2.1.8a en 2.1.9 neergelegde beginselen evenmin mogelijk zou maken, als directe uitsluiting van hun toepasselijkheid dit zou doen.

De mogelijkheid voorziende, dat de huidige Minister zou willen tegenwerpen, dat de hierboven veronderstellingsgewijze geciteerde rechter niet tot zijn conclusie had kunnen komen, indien hij zich de moeite had getroost de *Handelingen* op te slaan, wilden deze leden ook te dien aanzien nog een opmer-

king maken. Bij voorkeur dient niet uit de *Handelingen* of *Bijlagen* tot de *Handelingen* — welke de rechter niet binden —, doch uit de wet zelf duidelijk te zijn, welke strekking een bepaald artikel heeft. De aan het woord zijnde leden citeerden een opmerking, welke zij hadden aangetroffen in Mr. J. Groenendaals dissertatie: „Iedere wet, ja de gehele wetgeving, moet een gebouw zijn, waarin de gasten, de burgers, ook zonder de gastheer, de wetgever, de weg kunnen vinden.” (Inleiding in de *Wetgevingstechniek*, Ac. pr. Amsterdam G.U. 1956, blz. 11). Indien dus de strekking van artikel 2.1.9a aldus is, dat de rechter niet *verplicht*, doch wel *gerechtigd* zal zijn de drie voorgaande artikelen ten aanzien van kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen overeenkomstig, analoog, toe te passen, of, wat op hetzelfde neerkomt, de in die artikelen neergelegde beginselen analoog op de kerkgenootschappen toe te passen, dan dient dit duidelijk tot uitdrukking te worden gebracht. Te meer zou er aanleiding zijn geweest de formulering van dit artikel te verduidelijken, nu reeds tijdens de behandeling van het ontwerp bleek, dat het aanleiding kon geven tot interpretatiemoeilijkheden, gelijk die, waarop Prof. Oud had gewezen (*Handelingen Tweede Kamer, zitting 1957—1958*, blz. 2541). Wellicht ware het zelfs nog verkieslijker geweest, de regeling van de kerkgenootschappen geheel aan het Burgerlijk Wetboek te onttrekken.

De leden, hier aan het woord, wilden de Minister verzoeken een en ander te overwegen en eventueel te bevorderen, dat bij de invoeringswetgeving op dit punt nog wijzigingen tot stand zouden worden gebracht.

6. *Artikel 2.1.10a, lid 3.* Sommige leden hadden bijzondere belangstelling voor de constructie van deze bepaling. Het gaat hier om de rechtspersoon, welke vanwege haar doelstellingen of werkzaamheid van de aanvang af nietig is. Nu zouden de leden aan het woord zijnde leden menen, dat, indien de oprichtingshandeling nietig is, ook de statuten, welke de inhoud zijn van de oprichtingsovereenkomst (vgl. Van der Heyden/Van der Grinten, *Handboek voor de Naamloze Vennootschap*, 1955, blz. 202), bindende kracht missen en niet kunnen worden toegepast. De verwijzing naar artikel 2.1.11 kwam deze leden dan ook, voor zover zij de statuten en de daarin op het stuk van de vereffening voorkomende bepalingen betreft, misplaatst voor. Voorts zouden in deze opvatting de in de statuten omtrent de bestemming van het batig slot voorkomende bepalingen ook zonder uitdrukkelijke bepaling buiten toepassing moeten blijven: de statuten zijn in het hierbedoelde geval immers statuten, doch niet meer dan bedrukt of beschreven papier.

Toegevend, dat de opgeworpen kwestie voornamelijk academisch waarde had, stelden deze leden veel belang in de zienswijze van de Minister.

TITEL 2

Verenigingen

Algemeen

7. Behoudens bezwaren, welke een deel der leden bleek te koesteren tegen de regeling van de „verenigingen in het algemeen” (afdeling 1), welke bezwaren hierna ter sprake zullen worden gebracht (vgl. nr. 8), kon men zich zeer wel verenigen met de algemene opzet van deze titel.

Verscheidene leden spraken er hun waardering over uit, dat de coöperatieve vereniging en de onderlinge waarborgmaatschappij straks behandeld zullen worden als gekwalificeerde vormen van de vereniging, waardoor deze rechtsfiguren nauwer in het verband der rechtspersonen worden ingepast. Tevens wordt hierdoor het aantal zelfstandige hoofdtypen van rechtspersonen gereduceerd, hetgeen, uitgaande van het beginsel, dat iedere vereenvoudiging een verbetering is, moet worden toegejuicht. In het algemeen stelden deze leden de vraag, of deze vereenvoudiging niet ook bij andere rechtspersonen te bereiken zou zijn. Hierbij kan worden gedacht aan de pensioenfondsen in de zin van de Pensioen- en spaarfondsenwet van 16 decem-

ber 1952, *Stb.* 639, en aan de bedrijfsverenigingen, bedoeld in de artikelen 4 en 7 van de Organisatiewet Sociale Verzekering van 12 juni 1952, *Stb.* 344, voor zover deze „verenigingen” niet door de Minister van Sociale Zaken zijn ingesteld. Volgens Asser/Scholten/Bregstein, t.a.p., blz. 137, behoren deze bedrijfsverenigingen tot de privaatrechtelijke rechtspersonen, waarop, ook indien zij door de Minister zouden zijn ingesteld, de regels voor privaatrechtelijke verenigingen zoveel mogelijk toepassing zullen moeten vinden. Het is echter de vraag, aldus de hier aan het woord zijnde leden, of de verenigingsvorm voor deze rechtspersonen gehandhaafd kan blijven; zij behoren krachtens haar taak veelmeer tot de in artikel 2.1.1, lid 2, bedoelde rechtspersonen. Ook het verplichte lidmaatschap ontnemt de bedrijfsvereniging het privaatrechtelijke karakter. Het ware daarom aan te bevelen deze bedrijfsvereniging uitdrukkelijk buiten de regeling van de verenigingen in het algemeen te stellen, en, mede door verandering van de naam, de schijn te vermijden, als zouden de bepalingen van het privaatrecht, dat zij ondanks haar oorsprong de rug heeft toegekeerd, op haar van toepassing zijn.

Intussen waren deze leden met 's Ministers voorganger (memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 1) van oordeel, dat kwesties als deze tot de voorbereiding van de invoeringswetgeving zullen moeten blijven rusten.

8. Vele leden verklaarden nog wat vreemd te staan tegenover de nieuwe wijze van onderscheiden bij de samenwerkingsvorm, welke thans onder de benaming „vereniging” bekend staat. Het is toch zo, aldus meenden deze leden, dat voor het huidige recht onderscheid gemaakt kan worden tussen verenigingen, welke rechtspersonen zijn, en verenigingen, welke dat niet zijn. Tertium non datur. Het ontwerp gebruikt eveneens een tweeledige indeling, nl. in „erkende” verenigingen, d.w.z. verenigingen met volledige rechtspersoonlijkheid, en verenigingen met beperkte rechtspersoonlijkheid. Maar hier is wel een derde mogelijkheid: de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, welke echter niet meer „vereniging” mag worden genoemd, omdat het ontwerp de term „vereniging” reserveert voor de samenwerkingsvorm, welke aan de criteria van artikel 2.2.1.1 voldoet en dus vereniging in de zin der wet is.

Afgezien nu van de moeilijkheid, hoe deze onvolwaardige clubs in de toekomst moeten worden genoemd (Prof. Mr. W. C. L. van der Grinten, *Preadvies voor de Broederschap der Candidaat-Notarissen 1956*, blz. 60, spreekt reeds van „samenwerkingsverbanden”, „combinaties” en „onderlinge verenigingen”), meenden de hier aan het woord zijnde leden toch wel enkele bedenkingen te moeten maken.

In de eerste plaats golden deze bedenkingen het geval van de coöperatieve vereniging of onderlinge waarborgmaatschappij, welke b.v. niet bij notariële akte is opgericht. Van een dergelijke vereniging had de Commissaris Drion ter gelegenheid van de openbare beraadslaging over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer verklaard (*Handelingen Tweede Kamer, zitting 1957—1958*, blz. 2523), dat zij rechtspersoonlijkheid mist en ook niet op de wijze van de artikelen 2.1.10e en 2.1.10f kan worden omgezet. Nu konden deze leden zich geheel verenigen met het uitgangspunt van de Commissaris Drion, dat een gezelschap oprichters, dat het spel niet wil spelen zoals het gespeeld moet worden en aan de door de wet gestelde minimale formele eisen niet wil voldoen, geen consideratie behoeft. Echter: is de straf — het ontbreken van alle rechtspersoonlijkheid — niet wat zwaar, en treft zij niet in hoofdzaak anderen dan de oprichters, nl. de later toetredende leden en anderen, die met de would-be coöperatieve vereniging in relatie treden? Het is, zeker in theorie, mogelijk, dat zulk een verminkte coöperatieve vereniging of onderlinge waarborgmaatschappij jarenlang aan het rechtsverkeer deelneemt, zonder dat bij iemand het vermoeden rijst, dat deze coöperatieve vereniging rechtspersoonlijkheid ontbeert. Is hiermede niet een bron van rechtsonzekerheid geopend, welke, hoe sporadisch het hier besproken geval zich ook moge voordoen, beter gedicht had kunnen blijven? Bovendien, bij de hierbedoelde coöperatieve vereniging moge niet zijn voldaan aan de formele eisen van de wet, wel voldaan zal toch

meestal zijn aan de minimale materiële eisen, welke de wet voor de oprichting van een vereniging stelt in artikel 2.2.1.1. Vrijwel steeds zal immers wel kunnen worden aangenomen, dat de oprichters bedoeld hebben een rechtspersoon in het leven te roepen, al deden zij dat op formeel imperfecte wijze. Deze leden zouden er dan ook veel voor gevoeld hebben artikel 2.2.2 van een nieuw lid te voorzien, bepalende, dat een coöperatieve vereniging of onderlinge waarborgmaatschappij, welke niet heeft voldaan aan de in het eerste lid gestelde eisen voor het bezitten van rechtspersoonlijkheid, beschouwd zal worden als een vereniging in de zin van artikel 2.2.1.7, desnoods onder de toevoeging, dat zij niet de verklaring van geen bezwaar ex artikel 2.2.1.3 zal kunnen verkrijgen, noch zal kunnen worden omgezet op de wijze, bedoeld in artikel 2.1.10f.

Meer nog dan in het bovenbedoelde geval vreesden nog steeds dezelfde leden rechtsonzekerheid ten aanzien van de „combinaties”, welke geen verenigingen zijn, doch zich vermoedelijk wel zo zullen noemen. Verwacht kan h.i. worden, dat deze figuur zich meer zal voordoen dan thans wordt voorzien. De grens met de niet-erkende vereniging in de zin van artikel 2.2.1.7 is vaag; het enige criterium is, voor zover deze leden konden zien, of de samenwerkingsvorm in het leven is geroepen met de bedoeling om een rechtspersoon op te richten en volgens bepaalde regels tot een bepaald doel samen te werken. Dat er een doel is, dat er samenwerking is en dat deze volgens bepaalde regels geschiedt, zal doorgaans niet moeilijk aannemelijk te maken zijn. Doch hoe staat het met het besluit om een rechtspersoon in het leven te roepen? In tegenstelling tot de hierboven genoemde niet-notariële coöperatieve vereniging, kan het hier twijfelachtig zijn of een besluit genomen is, dat de oprichting van een rechtspersoon ten doel had. Volgens welke criteria zal de rechter kunnen oordelen, of er een besluit genomen is en, zo ja, of dit op het oprichten van een rechtspersoon gericht was? Is steeds duidelijk wie de tot besluitvorming bevoegde oprichters of leden zijn en is steeds na te gaan wanneer het besluit genomen is? Te denken is ook aan het reeds in de Tweede Kamer bij de mondelinge behandeling ter sprake gekomen geval, dat een geleidelijk gegroeide „combinatie” het op een gegeven moment wenselijk acht een rechtspersoon in het leven te roepen. Volgens de Bijzondere Regeringscommissaris (*Handelingen Tweede Kamer, zitting 1957—1958, blz. 2524*) kan dan, overeenkomstig reeds gevestigde rechtspraak, alsnog besloten worden tot het oprichten van een rechtspersoon; de leden hebben het derhalve in de hand door enkele wilsverandering wijziging te brengen in de rechtstoestand van hun samenwerking, zonder dat dit zelfs nog buiten de kring der leden behoeft te zijn gebleken. Kan een zodanig besluit ook stilzwijgend worden genomen — de tekst van het ontwerp, mede gelet op artikel 3.2.4, lid 1, schijnt zich er niet tegen te verzetten — en op welk moment heeft dan de samenwerkingsvorm rechtspersoonlijkheid verkregen? Gedacht kan bij voorbeeld worden aan het geval, dat besloten wordt de externe correspondentie op met de clubnaam bedrukt briefpapier te voeren; de „combinatie” treedt daardoor naar buiten als zelfstandige eenheid op en men zou kunnen stellen, dat dit besluit impliceert, dat men de wil heeft als rechtspersoon op te treden.

Hieraan kan de opmerking worden toegevoegd, welke Mr. J. M. A. Boots (Proefschrift „Rechtsproblemen rond de Gemeenschap van personen”, 1959, blz. 49, noot 2) in een overigens niet geheel duidelijke noot maakt, dat het mogelijk geacht moet worden een vereniging op te richten, welke in rechte niet als een eenheid naar buiten wil optreden, zodat het in vele gevallen niet gemakkelijk zal zijn vast te stellen of een vereniging als rechtspersoon is opgericht, daar immers niet vereist is, dat dit uit de statuten blijkt. Wel laat Mr. Boots daarop volgen, dat volgens het 2de nader gewijzigd ontwerp van wet praktisch alle verenigingen als rechtspersonen beschouwd moeten worden. Dit laatste nam echter, aldus de hier aan het woord zijnde leden, niet weg, dat ten aanzien van vele „verenigingen” twijfel mogelijk zal zijn, welke slechts door een rechterlijke uitspraak zal kunnen worden weggenomen.

Het wilde de leden, hier aan het woord, namelijk voorkomen, dat de rechter zich hier in een lange reeks gevallen voor de

vraag gesteld zal zien, of een bepaalde combinatie wel aan de materiële eisen van artikel 2.2.1.1 voldoet. Uiteraard kan er worden geobjectiveerd; uit bepaalde gedragingen kan de wil tot het creëren van een rechtspersoon worden gepresumeerd. Toch lijkt de objectivering hier gemakkelijker dan zij zal zijn, omdat niet de gedragingen van één lid of van bepaalde leden maatgevend zijn, doch die van de meerderheid der leden of zelfs van de gezamenlijke leden. Zelfs bij een hoge mate van objectivering vreesden de leden, hier aan het woord, dat de grens tussen de verenigingen ex artikel 2.2.1.7 en de combinaties zonder enige rechtspersoonlijkheid vaag zou blijven. Zij zouden daarom, indien dan werkelijk het bestaan van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid — oude stijl — moet worden aanvaard, liever hebben gezien, dat naast de materiële criteria van artikel 2.2.1.1 nog een formeel criterium zou zijn gesteld, bij voorbeeld, dat, wil de vereniging de — al of niet beperkte — rechtspersoonlijkheid bezitten, haar statuten op schrift moeten zijn gesteld. Of het daarnaast aanbeveling zou verdienen regels te stellen voor de samenwerkingsverbanden zonder rechtspersoonlijkheid, blijft dan nog een open vraag, waarop deze leden ter zake van artikel 2.2.1.7 nog terug dachten te komen.

9. Algemeen werd betreurd, dat het ontwerp de preventieve controle op de verenigingen met volledige rechtspersoonlijkheid handhaaft, zij het, dat de regeling ervan in het ontwerp meer gedetailleerd is dan in de wet van 1855 tot regeling en beperking van de uitoefening van het recht van vereniging en vergadering. Hoewel vele leden geneigd waren toe te geven, dat het preventief toezicht in sommige gevallen zeer heilzaam kan zijn, was men toch van oordeel, dat de civielrechtelijke regeling van het verenigingsrecht niet dient te worden doorkruist door een controlesysteem, dat van publiekrechtelijken huize stamt, althans door de motieven, waaruit het werd geboren, naar het publiekrechtelijke tendeert. Het al of niet verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid in volle omvang is een kwestie van privaatrechtelijke regeling en behoort niet afhankelijk te zijn van een politieke beslissing van de politieke macht; voor zover de controle betrekking heeft op de juridische hoedanigheden van akte van oprichting en statuten, waren de leden van oordeel, dat deze controle met gerustheid aan het notariaat kon worden toevertrouwd.

Bovendien waren vele leden van oordeel, dat de regeling van het preventief toezicht de deur bleef openhouden voor willekeur en misbruik van macht. De opnemng van een beroepsmogelijkheid tegen weigering van de verklaring van geen bezwaar in het Ontwerp van wet op het beroep tegen administratieve beschikkingen (het z.g. B.A.B. 5363) zou ongetwijfeld grotendeels aan dit bezwaar tegemoet komen, doch deze leden beschouwden deze mogelijkheid als een pleister op een in zich zelf wonde plek van het ontwerp nieuw Burgelijk Wetboek. Beter ware het de wonde plek zelf uit te snijden door de overheidscontrole te bannen uit het B.W., een wetboek, waar zij ook als fenomeen niet thuishoort. Wil de Overheid in verband met de regeling van *bijzondere* wetten een zekere controle op bepaalde verenigingen uitoefenen met het oog op eisen van behoorlijkheid, stabiliteit en deugdelijkheid, gelijk de memorie van antwoord nopens dit wetsontwerp aan de Tweede Kamer, (stuk nr. 5, blz. 35/36), stelt, dan behoort zij te bevorderen, dat in deze bijzondere wetten de controle wordt mogelijk gemaakt, en dat de criteria, volgens welke het toezicht wordt uitgeoefend, daarin worden vermeld. De bezwaren hiertegen, blijkens de aangehaalde memorie van praktische aard, behoorden volgens de hier sprekende leden te wijken voor de bezwaren van principiële aard tegen de handhaving van de bepalingen betreffende het algemeen overheidstoezicht in het Burgerlijk Wetboek.

Sprekende over de beroepsmogelijkheid ingevolge het ontwerp-B.A.B. merkten dezelfde leden nog het volgende op. Deze beroepsmogelijkheid zou, gelijk gezegd, in vele gevallen redres bieden tegen eventuele willekeur bij het afgeven en weigeren van de verklaring van geen bezwaar. Deze leden vroegen zich

echter tweërlei af. Ten eerste: zal in *alle* gevallen van weigering van de verklaring beroep op het administratieve beroepscollege openstaan, met name ook, indien de weigering rechtstreeks het beleid van de daarbij betrokken Ministers of van de Regering raakt, bij voorbeeld indien de Regering het wenselijk acht de ontwikkeling van bepaalde politieke stromingen te belemmeren of te beletten? Ten tweede: vreest de Minister niet, dat de eenheid van rechtspraak in gevaar zal worden gebracht, indien zowel de burgerlijke rechter als de administratieve beroepsrechter dezelfde begrippen gaan hanteren en interpreteren en daarbij wellicht tot van elkander afwijkende formules geraken? Gezien het verschil in gezichtshoek van beide rechters, zou men zich dit huns inziens gemakkelijk kunnen voorstellen ten aanzien van het begrip „verboden vereniging”, dat de burgerlijke rechter ex artikelen 2.1.10 e.v. en de administratieve ex artikel 2.2.1.3, lid 3, zullen hebben uit te werken. Divergentie van rechtspraak scheen deze leden ook mogelijk ten aanzien van de „aan de wet ten grondslag liggende beginselen” (artikel 2.2.1.3, lid 3), met welke formulering naar het gevoelen van deze leden het begrip „algemeen erkende rechtsbeginselen” van artikel 7 van de Inleidende Titel tot op zekere hoogte correspondeert. Bij dit laatste laat zich nog de nadere vraag stellen, of het niet tot de uitsluitende competentie van de burgerlijke rechter, in hoogste ressort van de Hoge Raad, zou moeten behoren de aan de wet ten grondslag liggende beginselen te vinden en te formuleren.

Vele andere leden gaven uiting aan hun instemming met de samenvattende argumentatie van Mr. K. van Rijkevorsel in het „Nederlands Juristenblad”, jaargang 1958, blzz. 574/575. Vooral het sub 1 genoemde desideratum van rechtsgelijkheid voor allen sprak deze leden sterk aan. In dit verband brachten zij de politieke partijen ter sprake. Is het inderdaad zo, aldus vroegen zij, dat de politieke partijen verenigingen zijn, welke als iedere andere vereniging een verklaring van geen bezwaar moeten vragen, indien zij de volledige rechtspersoonlijkheid wensen te bezitten? In dat geval achtten deze leden het preventief door de Minister van Justitie uit te oefenen toezicht geheel onaanvaardbaar, tenzij de politieke partijen in dit opzicht buiten de wet zouden worden gesteld of wel haar status bij afzonderlijke wet zou worden geregeld.

Voor het overige deelden deze leden de mening, dat het aanbeveling zou verdienen alsnog af te stappen van het stelsel van preventief overheidstoezicht. Beter zou het h.i. zijn voor de vereniging met volledige rechtspersoonlijkheid de formele eis te stellen, dat zij is of wordt opgericht bij notariële akte, welke tevens de statuten bevat. Daarmede zouden zowel de rechtszekerheid als de rechtsgelijkheid zijn gediend, terwijl voorts de eenheid van rechtspraak niet in gevaar zou worden gebracht.

Men achtte het overigens algemeen niet dienstig, te dezer plaatse in extenso de verder gebezigde argumenten pro en contra het preventief toezicht op te nemen, aangezien dit slechts zou leiden tot een overbodige en nutteloze herhaling van hetgeen reeds bekend is uit *Handelingen* en Bijlagen tot de *Handelingen* van de Tweede Kamer, waarnaar hier dienovereenkomstig moge zijn verwezen.

Artikelen

Afdeling 1. Verenigingen in het algemeen

10. *Artikel 2.2.1.1.* Sommige leden stelden met instemming vast, dat in het ontwerp de rechtspersoon in het algemeen van het overeenkomstenrecht wordt g. abstraherd, met uitzondering van die rechtspersonen, welke, zoals de vennootschap onder firma, tijdens haar gehele bestaan door een overeenkomst worden beheerst, en daarom in verband met de bijzondere overeenkomsten in Boek 7 zullen worden behandeld.

Dit abstraheren komt in het onderhavige artikel door het gebruik van het woord „rechtshandeling” tot uiting voor de vereniging. Nu echter de oprichting van een vereniging in het ontwerp niet qua talis een obligatoire overeenkomst is, kon de vraag rijzen, of de gelding van het beginsel van de goede trouw, thans krachtens artikel 1374, lid 3, B.W. van toepassing, wel

voor de vereniging behouden zal blijven. Dit zal zeker het geval zijn, voor zover de betrekkingen tussen de leden en de vereniging als verbintenissen zijn aan te merken, omdat de Regering heeft medegedeeld, dat voor artikel 1374, lid 3, B.W. een overeenkomstige bepaling in Boek 6 zal worden opgenomen. Betreft het besluiten van organen van rechtspersonen, dan geldt artikel 2.1.8a, lid 1, sub c 1, terwijl thans artikel 2.1.7b buiten twijfel stelt, dat ook verplichtingen, welke tussen de leden en organen over en weer en onderling bestaan, doch geen verbintenissen zijn, door de goede trouw worden beheerst.

Het wilde de hier aan het woord zijnde leden voorkomen, dat ook buiten het verenigingsrecht tal van verplichtingen bestaan, welke niet als verbintenissen in strikte zin zijn aan te merken. Het huidige artikel 1374, lid 4, B.W. ziet alleen op verbintenissen, geboren uit overeenkomst; aannemende, dat dit met het nieuwe artikel in het zesde Boek ook het geval zal zijn, zouden alle verbintenissen, welke niet uit overeenkomst zijn voortgekomen, alsmede alle overige verhoudingen, welke zelfs niet als verbintenissen zijn te beschouwen, onttrokken zijn aan de werking van de goede trouw, tenzij de wet, gelijk thans in sommige gevallen (o.a. art. 1392) het Burgerlijk Wetboek doet, incidenteel zou verwijzen naar het exemplaire gedrag van de imaginaire „goede huisvader” of „goede schuldenaar”.

De hier aan het woord zijnde leden wilden in verband met het voorgaande de suggestie doen, in de Inleidende Titel een algemeen voorschrift op te nemen — in de trant van artikel 2 van het Zwitserse *Zivil Gesetzbuch* —, volgens hetwelk het voldoen aan verplichtingen en het uitoefenen van rechten zeer in het algemeen aan de goede trouw zullen worden onderworpen. Ten dele wordt het terrein reeds bestreken door artikel 8 van de Inleidende Titel, doch slechts voor zover betreft het uitoefenen van bevoegdheden. Ook zou, naar het gevoelen van deze leden, nog discussie mogelijk zijn omtrent de reikwijdte van de begrippen „misbruik van bevoegdheid” en „strijd met de goede trouw”, met het oog op de vraag, of bij contractuele verhoudingen het beroep op verleende bevoegdheden, gedaan in strijd met de goede trouw, volledig samenvalt met het begrip „misbruik van bevoegdheid” (vgl. Toelichting-Meijers, blz. 32, bovenaan).

De betrokken leden zouden het op prijs stellen de zienswijze van de Minister met betrekking tot de mogelijkheid van het opnemen van een bepaling van algemene strekking nopens het in acht nemen van de goede trouw in de Inleidende Titel te vernemen.

11. *Artikel 2.2.1.7.* Naar aanleiding van hetgeen hierboven onder nr. 8 werd medegedeeld, verklaarden vele leden geen vrede te kunnen hebben met de figuur van de vereniging met beperkte rechtspersoonlijkheid. Dit „halfwasje” vervult in het systeem van het ontwerp een rol van twijfelachtige allure. Naar de woorden van Prof. Meijers (Toelichting, blz. 135) is „de wettige vereniging, welke niet rechtspersoonlijkheid heeft verkregen, steeds een tussenvorm tussen een organisatie zonder en een met rechtspersoonlijkheid”, en is „het een vraag der meest doelmatige ordening, of men de aldus door de wet erkende rechtspositie wil weergeven als geen rechtspersoonlijkheid, met enige gevolgen, welke met rechtspersoonlijkheid overeenstemmen, of als rechtspersoonlijkheid, doch een onvolledige, omdat daaraan met name genoemde rechtsgevolgen ontbreken”.

Prof. Meijers heeft toen gekozen voor de laatste mogelijkheid, het kennelijk eenvoudiger achtende de tussenvorm tussen de rechtspersoon en de niet-rechtspersoon negatief te bepalen dan haar status in positieve zin te regelen. De leden, hier aan het woord, konden deze gedachte ten volle begrijpen, doch stelden tegelijkertijd vast, dat de bovenaangegeven keuze slechts noodzakelijk wordt, indien men inderdaad een tussenvorm tussen de vereniging-rechtspersoon en de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid in het ontwerp wil opnemen. Zij gingen daarom na, met welke bedoeling Prof. Meijers de rechtspersoon ex artikel 2.2.1.7 in het leven heeft willen roepen. Het is, zo meenden zij, duidelijk, dat dit is geschied om de vereniging-niet-rechtspersoon ter zijde te stellen. De ontwerper heeft bedoeld de zwakkere samenwerkingsverbanden, welke een mini-

mum aan organisatie vertonen en nauwelijks naar buiten als een zelfstandige eenheid optreden, buiten de sfeer van het recht te houden. Op de eerder in dit verslag (punt 8) ontwikkelde gronden meenden de hier aan het woord zijnde leden echter te mogen betwijfelen, of het ontwerp in deze opzet kan slagen. Naar hetgeen daar werd betoogd, moet worden gevreesd, dat van tal van op verenigingen gelijkende verbanden het rechtspersoonlijk bestaan twijfelachtig zal zijn, en derhalve, dat naast de verenigingen-rechtspersonen toch wederom de verenigingsniet-rechtspersoon, zij het onder andere benaming, zal opduiken. Wat het ontwerp, zo meenden deze leden, dan zal blijken te hebben gebracht, is een driedeling van het verenigingsbegrip in de plaats van de thans bekende tweedeling, zonder dat nochtans de problemen rondom de laagste verenigingsvorm een oplossing zullen hebben gevonden. Integendeel, zelfs de uiterst summier regeling van de artikelen 12 en 13 van de wet van 1855 zal voor deze categorie moeten worden ontbeerd. Is dit laatste wellicht, vooral met het oog op artikel 12 van die wet, toe te juichen, het ontbreken van iedere regeling voor de „combinaties” zonder rechtspersoonlijkheid is dit, aldus deze leden, stellig niet. Zij achtten daarom, gelijk gezegd is, de tussenvorm van artikel 2.2.1.7 weinig bevredigend, omdat deze naar hun gevoelen niet in staat zal blijken te zijn de huidige vereniging zonder rechtspersoonlijkheid te vervangen.

Wil men, aldus vervolgd dezelfde leden hun betoog, de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid voorgoed kwijt, dan dient de formule van artikel 2.2.1.1 dusdanig te worden verruimd, dat ook de combinaties binnen de grenzen van het wettelijk verenigingsbegrip worden getrokken. Vermoedelijk zal dit slechts mogelijk zijn door als aanvulling op de omschrijving van artikel 2.2.1.1 te bepalen, dat een samenwerking van personen geacht wordt een vereniging te zijn, zodra zij door uiterlijk waarneembare gedragingen of manifestaties blijf geeft als zelfstandige eenheid aan het verkeer te willen deelnemen. Slechts bij een zodanige verruiming heeft het zin de verenigingen, welke door het medium van een notariële akte, of desnoods overheidserkenning, aan bepaalde eisen van behoorlijkheid en stabiliteit voldoen, de volledige rechtspersoonlijkheid toe te kennen en de overige op de voet van het onderhavige artikel aan beperkingen te onderwerpen.

Acht men intussen bepaalde samenwerkingsvormen met geringe organisatie en zelfstandigheid niet rijp om met rechtspersoonlijkheid te worden bekleed, dan is er niet aan te denken de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid als zodanig te aanvaarden en te erkennen. Het heeft dan weinig zin, en voert tot nodeloze complicaties, deze onrijpe vruchten nog te onderscheiden naar de graad van rijpheid, om althans aan de meest rijpe nog enig gevolg van rechtspersoonlijkheid, en zelfs de naam „rechtspersoon” (maar onvolwaardig), te kunnen toevoegen. Ook de minder rijpe combinaties kunnen behoefte aan deze toevoeging hebben. Het ware dan systematisch juist te zeggen: men is rechtspersoon of men is het niet; is men rechtspersoon, dan is men ook volledig rechtspersoon; is men het niet, dan treden geen gevolgen van rechtspersoonlijkheid in. Doch dit belet niet, dat de wet naar goeddunken de positie van deze on-persoon kan regelen, ergo aan haar verschijning ook bepaalde gevolgen kan verbinden, als ware zij als rechtspersoon geboren. Dit laatste maakt dus een afzonderlijke regeling van de vereniging zonder rechtspersoonlijkheid nodig, waardoor artikel 2.2.1.7 kan vervallen.

Indien men op de laatstbedoelde wijze de rechtspersonen van de niet-rechtspersonen wenst te onderscheiden, zal men voor het onderscheid een duidelijk criterium moeten stellen; hiervoor was, meenden deze leden, de reeds onder nr. 8 gedane suggestie bruikbaar, om voor de verenigingen-rechtspersonen een geschrift als vereiste te stellen.

12. *Artikel 2.2.1.7 (vervolg)*. Enkele leden vroegen zich af, of er toch niet iets kon worden gevoeld voor de instelling van een algemeen verenigingsregister, waarin ook de verenigingen met de beperkte rechtspersoonlijkheid van artikel 2.2.1.7 inschrijving zouden kunnen verkrijgen. Zij vestigden in dit verband de aandacht op vraag 29 van het eindverslag (stuk nr. 8)

en op een publikatie van Mr. I. van Creveld in het Nederlands Juristenblad (jaarg. 1958, blz. 470). Met Van Creveld meenden deze leden, dat een dergelijk register in het bijzonder van nut zou kunnen zijn ten aanzien van afdelingen van verenigingen, voor zover deze niet op grond van artikel 2.2.1.5 in het verenigingsregister zijn ingeschreven. Openstelling echter van een inschrijvingsmogelijkheid — gesuggereerd is zelfs: inschrijvingsplicht — voor deze categorie alleen scheen deze leden een overspanning te zijn van de betekenis van afdelingen van verenigingen en bonden. Een algemeen register te dezen kan echter zeer nuttig zijn, indien de statuten van de vereniging — eventueel alleen de zakelijke inhoud daarvan — diensvolgens zouden worden gepubliceerd. Op dit punt meenden de hier aan het woord zijnde leden te kunnen aansluiten bij het betoog van de hierboven onder nr. 8 aan het woord geweest zijnde leden. Dit betoog leidde immers tot de conclusie, dat behoefte bestaat aan een duidelijk criterium, waaraan het onderscheid tussen verenigingen-rechtspersonen en combinaties zal kunnen worden gemeten. Welnu, aldus suggereerden de hier sprekende leden, waarom dit criterium niet hierin gevonden, dat slechts aan die samenwerkingsvormen, welke op verzoek van het daartoe door de leden gemachtigde bestuur in een algemeen register zijn ingeschreven, de beperkte rechtspersoonlijkheid van artikel 2.2.1.7 toekomt? Aldus zou, aldus meenden zij, een uiterst eenvoudig formeel vereiste worden gesteld, hetwelk het dubbele voordeel zou bieden, dat van het besluit tot het in het leven roepen van een rechtspersoon onomstotelijk blijkt en dat de vereniging een zekere publiciteit verkrijgt.

Andere leden waren enerzijds niet geheel ongevoelig voor hetgeen de zo juist geciteerde leden hadden voorgesteld, doch vreesden anderzijds van het instellen van een register „B” (voor de verenigingen ex artikel 2.2.1.7) naast een register „A” (voor de verenigingen ex artikel 2.2.1.3) een overmaat van administratieve rompslomp, zonder dat daar een voldoende nuttig effect tegenover stond. Voorts betoogden zij, dat door het opnemen van de inschrijvingseis voor alle verenigingen, die in enige vorm rechtspersoonlijkheid bezitten, het „afglijden”, waaraan reeds eerder in dit verslag aandacht is besteed, van het ontwerp in de richting van de fictieeler nog meer zou worden geaccentueerd. Het aantal door de wet voor de rechtspersoonlijkheid gestelde eisen zou immers weer met één zijn vermeerderd.

13. *Artikel 2.2.1.11, lid 2*. Het had vele leden verwonderd, dat 's Ministers voorganger redenen had gezien de mogelijkheid van beroep van het belanghebbende lid op de algemene vergadering in geval van een opzegging van het lidmaatschap door het bestuur uit het ontwerp te verwijderen. Het wilde deze leden voorkomen, dat de enige weg, welke dit lid nog kan bewandelen, die is, welke door de artikelen 2.1.8a jo. 2.1.9a wordt aangewezen. Dan rijst echter de vraag, opgeworpen door Mr. Y. Scholten („De N.V.”, XXXVI, blz. 41), of, in het geval, dat opgezegd is, omdat van de vereniging redelijkerwijze het laten voortduren van het lidmaatschap niet kan worden verlangd, de rechter, gebonden als hij is aan het criterium „strijd met de goede trouw” van artikel 2.1.8a, lid 1, sub c, wel de juiste instantie is om een oordeel over de opzegging van het lidmaatschap uit te spreken en of derhalve niet behoefte bestaat aan een instantie, welke een grotere vrijheid bij haar oordeelsvorming is toegestaan.

14. *Artikel 2.2.1.12, lid 1*. Sommige leden wezen op het volgende. In het oorspronkelijke regeringsontwerp bepaalde dit lid, dat een opzegging van het lidmaatschap, tenzij de statuten anders zouden bepalen, eerst zou werken tegen het einde van het boekjaar, waarin werd opgezegd. Blijkens de toelichting in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (stuk nr. 5, blz. 47) is lid 1 in de huidige redactie gebracht om duidelijk te doen zijn, dat slechts tegen het einde van een boekjaar mag worden opgezegd, en dat de statuten wel een ander tijdstip, waartegen mag worden opgezegd, kunnen bepalen, mits dit tijdstip niet ligt na het einde van het boekjaar, volgende op dat, waarin werd opgezegd. Naast een uitzondering voor het geval, dat continuatie van het lidmaatschap in rede-

lijkheid niet kan worden gevergd, bevat het artikel in dit lid dus een beperking van de vrijheid om bij de statuten het in acht nemen van een langere opzegtermijn dan tot het einde van het volgende boekjaar voor te schrijven.

Deze leden vroegen in dit verband de aandacht voor de bijlage, behorende bij de brief van 3 april 1959, door de Nationale Coöperatieve Raad aan de commissie van voorbereiding uit deze Kamer gericht. Uit deze bijlage (blz. 1) blijkt, dat volgens genoemde Raad bij coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen behoefte bestaat aan langere opzegtermijnen; de Raad zoekt in de huidige redactie van de onderhavige bepaling tevergeefs aansluiting aan de bestaande praktijk ten aanzien van artikel 12, lid 2, van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen, volgens welke een langere termijn dan tot het einde van het boekjaar, waarin werd opgezegd, bepaald kan worden en geen andere beperking wordt gesteld dan dat het einde van het lidmaatschap moet samenvallen met het einde van een boekjaar.

Hoewel de hier aan het woord zijnde leden geen voorbeelden in de jurisprudentie hadden kunnen vinden, waarbij langere termijnen dan tot het einde van het volgende boekjaar waren bepaald, meenden zij toch, dat sommige coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen, in verband met haar doelstellingen en structuur, inderdaad aan langere termijnen behoefte konden gevoelen. Zij wilden derhalve tot de Minister de vraag richten, of het niet aanbeveling zou verdienen t.z.f. deze speciale categorieën van het voorschrift van de tweede zin van artikel 2.2.1.12, lid 1, uit te zonderen. Zij wezen hierbij nog op een vonnis van de rechtbank te Zutphen, dd. 4 maart 1954, N.J. 1954, nr. 564, waarin de rechter overweegt dat in de mogelijkheid van toetsing van statutaire voorschriften omtrent de opzegtermijn aan het eerste lid van artikel 12 van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen een waarborg is gelegen, dat de principiële vrijheid van uittreding niet in feite kan worden verijdeld door b.v. het lidmaatschap te doen eindigen met het einde van het tiende boekjaar, volgend op dat, waarin werd opgezegd. Indien nu aan bepaalde categorieën van coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen de vrijheid zou worden gegeven statutair naar believen langere termijnen vast te stellen, zou de door de geciteerde uitspraak bedoelde toetsingsmogelijkheid ten aanzien van deze groepen verdwijnen; hierin zagen de hier aan het woord zijnde leden evenwel geen overwegend bezwaar, daar toch altijd nog toetsing aan de goede trouw mogelijk zal zijn.

15. *Artikel 2.2.1.12, lid 3.* De vraag werd gesteld, of ook het lid, dat bij de stemming over een besluit, waarbij de verplichtingen van de leden worden verzwaard, vóór heeft gestemd, het recht heeft, door opzegging van het lidmaatschap de toepasselijkheid van het besluit te zijnen aanzien uit te sluiten. De merkwaardige situatie zou zich kunnen voordoen, dat juist het lid, dat bij de stemming de doorslag heeft gegeven, van deze uitwijkmogelijkheid gebruik maakt. Niet altijd is de doorslaggevende stem anoniem. Is dan nog vernietiging van het — dan onbillijk geworden — besluit mogelijk, bij voorbeeld wegens strijd met de goede trouw? Denkbaar is, dat de voorstemmers zullen trachten hun gelederen te versterken met de stem van leden, die toch binnenkort uit de vereniging zullen treden, en thans zonder consequenties voor zich zelf vóór kunnen stemmen, terwijl zij dit anders zouden hebben nagelaten.

Gevraagd werd ook, of niet duidelijker behoort te worden gezegd, dat de opzegging, in lid 3 bedoeld, is onderworpen aan de voorschriften van lid 1 (vgl. memorie van antwoord aan de Tweede Kamer, stuk nr. 5, blzz. 47/48). Weliswaar heeft de Regering op de aangegeven plaats de bedoeling van het artikel voldoende toegelicht, doch ook hiervoor geldt, dat, waar dit mogelijk is, bij gebleken twijfel verduidelijking van de tekst de voorkeur behoort te genieten boven toelichting in de het ontwerp vergezellende stukken.

16. *Artikel 2.2.1.22.* Naar aanleiding van dit artikel stelden sommige leden de vraag, of het nodig was de positie van de commissarissen van een vereniging dwingend-rechtelijk te regelen, zulks tegen het advies van de beide preadviseurs voor de

vergadering van de Nederlandse Juristenvereniging 1956 (preadviezen, blzz. 45 en 148; zie ook „N.V.“, XXXVI, blz. 42, rechterkolom, bovenaan) in. De hier aan het woord zijnde leden konden geheel instemmen met de opmerkingen van Mr. Y. Scholten in diens preadvies (blz. 148), dat de commissarissen als toezichthouders een minder belangrijke rol spelen dan de bestuurders en dat de argumenten, welke pleiten voor directe of indirecte invloed van de leden op de benoeming ten aanzien van commissarissen, veel minder sterk spreken dan ten aanzien van de bestuursleden. Gaarne zouden de hier het woord voerende leden van de Minister diens zienswijze op deze kwestie vernemen.

17. *Artikel 2.2.1.23, lid 3.* Vele leden vestigden de aandacht op nog een andere opmerking van Mr. Y. Scholten in het reeds geciteerde artikel („N.V.“, XXXVI, blz. 42), waarin deze bezwaar maakt tegen de passage van de memorie van antwoord (stuk nr. 5, blz. 52), waarin 's Ministers voorganger verklaart, dat het goedkeuren van de rekening en verantwoording, enkel op grond van een accountantsrapport, niet zal zijn toegestaan, en daaraan de opmerking verbindt, niet te kunnen inzien, dat daartegen bezwaar zou kunnen bestaan, omdat het onderzoek van de kascommissie in dat geval wel uiterst summier zal kunnen zijn. Hieraan voorafgaand had de Minister nog te kennen gegeven, dat z.i. het optreden van een kascommissie een zo algemeen en op zo gezonde gedachten gebaseerd gebruik in het verenigingsleven is, dat het dwingend stellen ervan gerechtvaardigd is. Dit laatste nu trekt Mr. Y. Scholten in twijfel. Zijns inziens is de Minister hier bij de ontwikkeling ten achter, omdat juist vaak de controle als een nodeloze doublure wordt gevoeld. Is de huidige Minister bereid deze kwestie nog nader te overwegen?

AFDELING 2

Bijzondere bepalingen voor coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen

18. *Artikel 2.2.2.1, lid 2.* Vele leden brachten een publikatie van Prof. Mr. K. Wiersma (W.P.N.R. 4542) ter sprake, waarin het volgende wordt gesteld.

Het ontwerp-Meijers kende als materieel vereiste voor de vereniging in artikel 2.2.1.1 de mogelijkheid van vrije toe- en uittreding van leden; ditzelfde vereiste wordt ook in artikel 1 van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen voor deze verenigingen gesteld. De behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer heeft ertoe geleid, dat dit vereiste uit artikel 2.2.1.1 werd geschrapt, hetgeen tot gevolg had, dat het ook niet meer zou gelden voor de coöperatieve verenigingen. Het is nu dus mogelijk geworden, dat een coöperatieve vereniging de mogelijkheid van toetreding van nieuwe leden statutair geheel uitsluit en met andere woorden zich ten doel stelt uitsluitend werkzaam te zijn ten bate van de oprichters.

Prof. Wiersma stelt nu, dat, waar *beperking* van de mogelijkheid van vrije toetreding (o.a. door kwalitatief lidmaatschap), vaak veroordeeld wordt uit een oogpunt van coöperatief beleid, *uitsluiting* van die vrije toetreding geheel verworpen moet worden. De verschillen met de vennootschap zijn aldus geheel teruggebracht tot het vage kenmerk van de wijze, waarop men de stoffelijke belangen behartigt, nl. door het sluiten van overeenkomsten in het uitgeoefende bedrijf. Een en ander voert Prof. Wiersma tot de conclusie, dat het ontwerp het verenigingsrecht op dit punt niet heeft verrijkt; hij stelt daarom voor het vereiste van de vrije toe- en uittreding alsnog in artikel 2.2.2.1, lid 2, op te nemen.

De leden, die deze publikatie te berde hadden gebracht, sloten zich geheel bij het daarin betoogde aan en nodigden de Minister uit zijn standpunt te dezen kenbaar te maken.

19. *Artikel 2.2.2.1, lid 3.* Naar aanleiding van de materiële omschrijving van de onderlinge waarborgmaatschappij werd de vraag gesteld, of het onderscheid met de gewone vereniging door de toevoeging „anders dan bijkomstig” wel voldoende duidelijk was. Gedacht werd aan de vele oude instellingen, die in de vorm van een vereniging of stichting — vaak ook zonder

dat de deelnemers zich om de rechtsvorm ook maar enigszins hebben bekommerd — worden gedreven. Dikwijls gaat het hier om plaatselijke „fondsen”, meestal niet meer dan een aantal personen, die een lijkwagen exploiteren, dragers financieren en eventueel een geringe uitkering doen bij overlijden; wekelijks wordt hiertoe de — lage — premie geïnd. Er wordt dus een „uitkering” in natura gedaan (het ter beschikking stellen van de lijkwagens) naast een uitkering in geld (voor dragers en voor uitkering bij overlijden). Naar de hier aan het woord zijnde leden de onderhavige bepaling verstonen zouden deze fondsen na de invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek voldoen aan de definitie van de onderlinge waarborgmaatschappij, hoewel betwijfeld kan worden, of het verzekerings-element in deze gevallen wel primair is.

Kan de Minister mededelen, of fondsen als deze in de toekomst zullen moeten worden omgezet in onderlinge waarborgmaatschappijen — de animo daartoe zal niet groot zijn —, en of bij het overgangsrecht met hun bestaan zal worden gerekend?

20. *Artikel 2.2.1.6.* Verscheidene leden wezen op het volgende. In het reeds eerder in dit verslag genoemde schrijven van de Nationale Coöperatieve Raad wordt andermaal de aandacht gevraagd voor de bij dit artikel vereiste nederlegging van een door het bestuur van de coöperatieve of onderlinge gewaarmerkt afschrift van de eerste ledenlijst (artikel 2.2.2.6, lid 3). De Coöperatieve Raad acht dit vereiste zeer bezwaarlijk, eensdeels om administratieve redenen (b.v. indien de ledenadministratie in kaartstelsel wordt bijgehouden), anderdeels wegens de ongelijkheid met de naamloze vennootschap, welke geen lijst behoeft te deponeren van houders van niet volgestorte aandelen, en derdendeels, omdat door derden misbruik gemaakt zou kunnen worden van de bekendheid met de ledenlijst, welke vaak tevens klantenlijst is.

Deze leden hadden zich afgevraagd, wat hiertegenover het belang van de publikatie van de ledenlijst is. Dit belang kan alleen gelegen zijn in de positie van derden, die hetzij de kredietwaardigheid van de coöperatieve vereniging met wettelijke of gewijzigde aansprakelijkheid willen beoordelen, hetzij verhaal zoeken voor hun vorderingen op zodanige coöperatieven. Nu zal het in de praktijk toch wel niet zo vaak voorkomen, dat voor deze doeleinden raadpleging van de ledenlijst — welke bovendien eenzijdig wordt opgemaakt — nodig is. De hier aan het woord zijnde leden zouden het op prijs stellen ingelicht te worden over de ervaringen van de Kamers van Koophandel en Fabrieken op dit punt; wordt er van de mogelijkheid om inzage van de ledenlijsten, gedeponneerd ingevolge artikel 19, lid 2, van de Wet op de Coöperatieve Verenigingen, in enigszins belangrijke mate gebruik gemaakt? Zo neen, dan konden deze leden niet inzien, dat handhaving van deze voor de coöperatieve verenigingen W.A. en G.A. bezwarende depositieplicht zin en belang had.

Andere leden daarentegen achtten de opmerking van de Minister (memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 56), dat het voor het bedrijfsleven van belang is te weten, wie degenen zijn, die verplicht zijn in een eventueel tekort bij te dragen, overtuigend (vgl. ook hetgeen Prof. Mr. J. M. Polak heeft opgemerkt in „N.V.”, XXXVI, blz. 34). Zij zagen dan ook geen aanleiding de Nationale Coöperatieve Raad in deze aangelegenheid te steunen.

21. *Artikel 2.2.2.7.* De verscheidene leden, hiervóór aan het woord, wezen wederom op de brief van de Nationale Coöperatieve Raad, waarbij, in de bijlage, ook ten aanzien van dit artikel enige bezwaren worden geformuleerd, daarop neerkomende, dat bij een aantal coöperatieve zuivelfabrieken de voorwaarden, waaronder de leden de melk ter beschikking van de vereniging stellen, ingevolge de statuten bij huishoudelijk reglement zijn geregeld, welk reglement een wijzigingsclausule bevat, waarnaar in de individuele ledencontracten pleegt te worden verwezen. Invoering nu van artikel 2.2.2.7, met inbegrip van de door de Nationale Coöperatieve Raad gewraakte laatste zin, zou doen vrezen, dat wijziging der leveringsvoorwaarden daarna niet meer mogelijk zou zijn, weshalve werd verzocht op schrapping van deze laatste zin aan te dringen.

De aan het woord zijnde leden telden de aangevoerde bezwaren echter niet zwaar. Immers, hier wordt gepleit in het belang van een betrekkelijk kleine groep coöperatieve verenigingen, terwijl het artikel zich tot de veel ruimere groep van alle onderlinge waarborgmaatschappijen en coöperatieve verenigingen richt, en wel voornamelijk om bepaalde ongewenste toestanden bij de onderlingen voortaan onmogelijk te maken (zie Toelichting-Meijers, blz. 145). Door schrapping van de laatste zin van dit artikel zou deze toelag vrijdeld worden of op zijn minst minder duidelijk zijn.

Bovendien, aldus nog steeds dezelfde leden, voor zover de geciteerde bezwaren nog af te sluiten ledencontracten gelden, hebben de betrokken coöperatieven nog amper de gelegenheid de verhouding tot haar leden te herzien door in de reeds bestaande of nog in te voeren formuliercontracten een clause op te nemen, waarbij een voorbehoud, als in dit artikel bedoeld, wordt gemaakt. De aangevoerde bezwaren kunnen dus, zo meenden de leden, hier aan het woord, pro resto slechts gelden de op het tijdstip van invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek nog lopende ledencontracten, waarin een dergelijk voorbehoud niet is gemaakt.

Wel waren deze leden van mening, dat invoering van een clause, waarbij een uitdrukkelijk voorbehoud met betrekking tot de wijziging der reglementen, welke de leveringscondities bevatten, wordt gemaakt, inderdaad bij deze contracten een hachelijke zaak zal zijn, tenzij op de volledige medewerking van de leden inzake deze contractswijziging kan worden vertrouwd. De hier sprekende leden vonden hierin aanleiding de Minister te verzoeken zich erop te beraden, of mogelijk bij de invoeringswetgeving een transitioire bepaling met betrekking tot deze contracten dient te worden opgenomen.

22. *Artikel 2.2.2.8.* Sommige leden merkten het volgende op. Het bepaalde bij artikel 2.2.2.8, onder *b*, van het oorspronkelijk regeringsontwerp, dat de statuten de vereniging kunnen veroorloven naast stoffelijke ook andere met de coöperatie verband houdende belangen te behartigen, alsmede haar werkkring tot derden uit te strekken, is vervallen in het gewijzigd ontwerp van wet (stuk nr. 7) en ook niet tijdens de openbare behandeling in de Tweede Kamer weer opgenomen.

Als verklaring van deze weglating was gesteld (vgl. de bij de Tweede Kamer ingediende memorie van antwoord, blz. 56, en de rede van Prof. Mr. J. Drion, *Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1957—1958, blz. 2597), dat uit de toevoeging aan de definitie van een coöperatieve vereniging in artikel 2.2.2.1, lid 2, van de woorden „anders dan bijkomstig” volgt, dat een coöperatieve vereniging zich bijkomstig zowel mag bezighouden met andere dan coöperatieve belangen als met het sluiten van overeenkomsten met derden. Volgens deze redenering is artikel 2.2.2.8, onder *b*, van het oorspronkelijke regeringsontwerp daarom overbodig te achten.

De leden, hier aan het woord, vroegen of deze redenering steekhoudend was. De definitie van artikel 2.2.2.1, lid 2, ziet op een vereniging, welke bijkomstig aan coöperatie doet, en dan geen coöperatieve vereniging is. Daaruit volgt niet, dat omgekeerd een coöperatieve vereniging ook andere, al of niet met de coöperatie verband houdende, belangen mag behartigen of haar werkzaamheden tot derden mag uitstrekken. In de Wet op de Coöperatieve Verenigingen is uitdrukkelijk deze bevoegdheid verleend. Bij weglating thans is het gevaar niet denkbeeldig, dat a contrario het nog bestaan van deze bevoegdheid in rechte zou kunnen worden verworpen.

Aan de bezwaren tegen de door de Regering gegeven interpretatie van de woorden „anders dan bijkomstig” zou kunnen worden tegemoet gekomen, door artikel 2.2.2.8, onder *b*, te nummeren: artikel 2.2.2.8, onder *c*, en na artikel 2.2.2.8, onder *a*, een nieuwe bepaling toe te voegen, luidende: „*b*. De statuten kunnen de vereniging veroorloven naast stoffelijke ook andere belangen te behartigen, alsmede haar werkkring tot derden uit te strekken.”

23. *Artikel 2.2.2.9.* Ook ten aanzien van dit artikel had de Nationale Coöperatieve Raad bezwaren geuit, waarvoor verscheidene leden de aandacht vroegen.

Het oorspronkelijke ontwerp, zo stelt genoemde Raad, ging blijkens de Toelichting van Prof. Meijers op artikel 2.2.2.9. (blz. 146) uit van de bedoeling, dat alle verzekeringnemers van de onderlinge waarborgmaatschappij tevens lid zijn. Deze bedoeling wordt thans doorkruist door de onder *b* van het onderhavige artikel voor de onderlingen U.A. opgenomen mogelijkheid van het afsluiten van verzekeringsovereenkomsten met derden. De vrees bestaat nu, dat er onderlingen zullen ontstaan met een gering aantal leden en een groot aantal derden-verzekerden, die op de gang van zaken invloed hebben. Bovendien laat deze bepaling toe, dat maatschappijen reclame maken met de aanduiding „wederkerig” of „onderling” in haar naam, ofschoon zij in wezen met een onderlinge waarborgmaatschappij niets gemeen hebben. De motivering, door de vorige Minister gegeven voor het opnemen van de afwijkingsmogelijkheid van artikel 2.2.2.9, sub *b*, laatste zin (memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 59), bevredigt de Raad niet, indien immers de niet-leden en leden, in geval van een onderlinge U.A., wat hun verplichtingen betreft gelijkstaan, is niet in te zien, waarom dan de hoofdregel, dat alleen met en ten behoeve van leden verzekeringsovereenkomsten kunnen worden afgesloten, moet worden doorbroken. Bovendien staan zij niet gelijk wat hun rechten betreft, omdat de leden medezeggenschap hebben en kunnen delen in eventuele overschotten. De Raad dringt daarom aan op schrapping van de tweede zin van artikel 2.2.2.9, sub *b*.

Tevens heeft, zo brachten de hier aan het woord zijnde leden in herinnering, de Nationale Coöperatieve Raad gevraagd maatregelen te overwegen, ten einde te voorkomen, dat het onderling karakter der in verenigingsverband gesloten verzekeringsovereenkomsten wordt ondergraven, doordat ook coöperatieve verenigingen, welke haar bedrijf kunnen uitstrekken tot derden, met niet-leden verzekeringsovereenkomsten aangaan. Hiertoe zou voldoende zijn de bepalingen van artikel 2.2.2.9, sub *b*, eerste zin, en sub *c*, tevens voor de coöperatieve vereniging van toepassing te verklaren.

Deze leden moesten erkennen, dat het ontwerp de mogelijkheid laat het eigenaardige karakter der onderlinge verzekeringsmaatschappijen volledig uit te hollen, waarvan ongewenste toestanden het gevolg kunnen zijn. In deze mening gevoelden zij zich gesteund door de opmerkingen van Mr. L. Roeleveld in diens geschrift „De onderlinge waarborgmaatschappij in het bijzonder als Levensverzekeraar”, speciaal blzz. 30 e.v. en van Mr. L. H. M. Zegers, in W.P.N.R. 4552, in het bijzonder blz. 399.

Genoemde leden vroegen zich voorts af, of, indien de Vereniging van onderlinge schade-verzekeringsmaatschappijen, welke opmerkingen voor de toenmalige Minister aanleiding waren geweest de thans bestreden bepaling op te nemen (memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 59), inderdaad van oordeel is, dat bij haar leden een werkelijke behoefte aan contracten met niet-leden bestaat, het niet mogelijk zou zijn hetzij alleen voor de bij deze vereniging aangesloten maatschappijen een uitzonderingstoestand te scheppen, hetzij de algemene mogelijkheid van het afsluiten van verzekeringscontracten met niet-leden nader te detailleren, door b.v. te bepalen, dat het aantal met derden afgesloten verzekeringscontracten een bepaald maximumpercentage van de totale portefeuille niet te boven mag gaan. Aldus zou de vrees voor ondermijning van het onderlinge karakter van de onderlinge waarborgmaatschappijen wellicht kunnen worden weggenomen.

De hier aan het woord zijnde leden bevalen deze kwestie gaarne in de aandacht van de Minister aan.

24. *Artikel 2.2.2.9, sub b. Verzekering voor vreemde rekening.* Sommige leden hadden aandacht geschonken aan een artikel van Mr. L. H. M. Zegers in W.P.N.R. 4552, waarin het volgende was opgemerkt (blz. 398).

In de praktijk komen verzekeringen voor, gesloten „voor vreemde rekening”, d.w.z., dat met de verzekeraar wordt overeengekomen, dat deze ten behoeve van en voor rekening van een derde (wiens naam niet steeds wordt genoemd) diens belang zal verzekeren, dus dat tussen de derde (die de verzekering tot zich neemt) en de verzekeraar een overeenkomst zal

bestaan, terwijl soms de contractant (mede-)aansprakelijk is voor de premie.

De schrijver werpt dan de volgende vraag op: Wie is nu lid van de onderlinge waarborgmaatschappij, de derde (belanghebbende) of degeen, die de overeenkomst sloot (de contractant)? Art. 2.2.2.9, sub *b*, zegt immers: zij die een overeenkomst lopende hebben zijn lid, uitgaande van het in de Toelichting (blz. 146) genoemde beginsel, dat in principe alleen leden tevens verzekerden kunnen zijn.

Vervolgens zet de schrijver, naast zijn eigen opvatting, als de heersende leer uiteen, dat de derde onmiddellijk en zonder daad zijnerzijds gerechtigd wordt uit de te zijnen behoeve gesloten verzekeringsovereenkomst; de verplichtingen krijgt hij, indien hij verklaart van zijn rechten gebruik te willen maken. Kan nu gezegd worden, dat hij door deze constructie te beschouwen is als „verzekeringnemer”, in de zin van art. 2.2.2.9, sub *b*, die een verzekering „lopende heeft”, en dus lid van de onderlinge waarborgmaatschappij is? En is ook de contractant, die toch een overeenkomst „gesloten” heeft (vgl. onderdeel *c*), die zeker „verzekeringnemer” is, zij het niet voor zich zelf, en die vaak voor de premie (mede-)aansprakelijk wordt gesteld, lid van de onderlinge waarborgmaatschappij? Of zijn wellicht beiden lid, of geen van beiden?

De hier aan het woord zijnde leden waren van oordeel, dat elders met meer vrucht op de merites van de heersende leer omtrent de verzekering voor vreemde rekening en op de opvatting, welke de schrijver van het artikel dienaangaande huldigt, zou kunnen worden ingegaan. Zij wilden slechts opmerken, dat schrijver blijkens het slot van onderdeel A van zijn betoog (blz. 399) een behoorlijke regeling ten aanzien van dit punt wenselijk acht; derhalve wilden deze leden zich beperken tot het stellen van de algemene vraag, of de Minister de kwestie van voldoende belang acht om in een later stadium door de wetgever te worden geregeld, of dat hij wellicht van mening is, dat het tot de taak van de rechter behoort dergelijke problemen tot oplossing te brengen. Wat deze laatste mogelijkheid betreft, wilden deze leden echter wel opmerken, dat het bij kwesties als deze, waar het schijnt te gaan om het doen van een keuze uit enkele mogelijkheden, toch aanbeveling moet verdienen de rechter door wetgeving problemen te besparen.

25. *Artikel 2.2.2.10, lid 2.* Deze bepaling ontmoette bij vele leden bedenkingen. In het algemeen heeft slechts hij, die een voldoende belang kan aantonen, een actie (art. 3.11.8). Zou het nu zo zijn, dat voor de vordering, bedoeld in het onderhavige artikel, evenzeer vereist is, dat men een voldoende belang aantoonde, dan mist, aldus deze leden, de bepaling haar doel: misbruik van de aanduiding „coöperatief”, „onderling” of „wederkerig” te keren. Een coöperatieve vereniging of onderlinge waarborgmaatschappij immers, welke van het gebruik van deze aanduidingen door een daartoe niet gerechtigd persoon geen aanwijsbare schade lijdt, noch anderszins daarvan hinderlijke gevolgen ondervindt, zou zich haar actie zien ontzegd, tenzij men het begrip „voldoende belang” zo ruim zou opvatten, dat het ook de blote ergernis over onbetamelijk handelen zou omvatten. En, aldus deze leden, zo de actie zou worden ontzegd, zou dit betekenen, dat het misbruik van de genoemde aanduidingen ongestoord voortgang zou kunnen vinden.

Zou daarentegen het vereiste van voldoende belang hier niet gelden of zou dit begrip ook de enkele ergernis omvatten, dan kwam deze leden de opmerking van Prof. Polak („N.V.”, XXXVI, blz. 34) juist voor, dat het privaatrecht hier misbruikt wordt. „Een coöperatieve vereniging in Groningen, welke zich ergert aan een persoon in Maastricht, die zaken doet met de onjuiste aanduiding „coöperatief”, wende zich tot de Officier van Justitie, maar moet niet een proces kunnen beginnen met zelfs de kans, dat zij nog iets van de dwangsom in handen krijgt”.

De hier aan het woord zijnde leden waren van oordeel, dat het goed zou zijn, indien de suggestie van prof. Polak werd gevolgd, en aan het onrechtmatig gebruik van de bewuste aanduidingen een strafsancie werd verbonden in plaats van een civiele vordering op die grond toe te laten.

TITEL 3

Naamloze vennootschappen

Algemeen

26. Vele leden verklaarden het niet met de Regering (vgl. de memorie van antwoord, stuk nr. 5, blz. 60) eens te kunnen zijn, dat het niet opportuun ware het vraagstuk van het al dan niet instellen van een vennootschapskamer, gelijk voorgesteld door Prof. Mr. P. Sanders (Bundel Cleveringa 1952), thans aan de orde te stellen. Deze leden achtten het, nu toch de materie van het vennootschapsrecht, althans voor zoveel betreft de naamloze vennootschap, in de herziening van het Burgerlijk Wetboek werd betrokken — zij het, dat geen ingrijpende wijzigingen van het materiële recht waren voorgesteld —, juist een geschikt moment om over de figuur van de vennootschapskamer van gedachten te wisselen. De vennootschapskamer vormt een omstreden vraagstuk (vgl. laatstelijk nog de preadviezen van Mr. G. H. A. Grosheide en A. M. Vroom voor de Broederschap der Candidaat-Notarissen 1959); de hier aan het woord zijnde leden wilden te dezen niet treden in een beschouwing van de argumentaties over en weer, doch slechts als hun mening geven, dat de beslissing over het al of niet instellen van een vennootschapskamer dient genomen te worden vóór de invoering van de onderhavige titel. Mocht immers een meerderheid voor de instelling van de vennootschapskamer kunnen worden gevonden, dan zal de in het ontwerp op vele punten verbeterde regeling van het recht betreffende de naamloze vennootschap terstond kunnen worden aangepast aan de nieuwe situatie, welke het instellen van een controlerend lichaam zou scheppen. Zou de beslissing worden uitgesteld, dan is te voorzien, dat men na het invoeren van het nieuwe Burgerlijk Wetboek ongaarne bereid zal zijn de kwestie, welke wetswijziging impliceert, alsnog aan de orde te stellen. De nu reeds gehoorde klachten (zie de genoemde preadviezen) over de gang van zaken in publieke naamloze vennootschappen (Prof. Sanders spreekt in zijn genoemd artikel van een potentieel gevaar) zullen wellicht in omvang toenemen, zonder dat op het daartoe bij uitstek geschikte moment van de herziening van het Burgerlijk Wetboek, waarin het vennootschapsrecht zal zijn geïncorporeerd, de gegrondheid van die klachten zal zijn onderzocht en zo nodig wettelijke correcties zullen zijn aangebracht. De wetgever, die had kunnen ingrijpen, zal op deze wijze — wie weet hoe lang nog — bij een zich ontwikkelende situatie ten achter blijven.

De genoemde leden zouden het daarom op prijs stellen, indien de Minister dit probleem op korte termijn, eventueel in de vorm van een vraagpunt, alsnog aan de orde zou willen stellen.

27. In verband met het onder het vorige nummer behandelde werd de aandacht gevraagd voor de paragrafen 122 en 123 van het Referentenentwurf eines Aktiengesetzes (Bonn, 1958), aan welk ontwerp door Mr. Grosheide in zijn reeds genoemde preadvies (blzz. 1, 17 en 19—21) enkele opmerkingen zijn gewijd.

Met Grosheide konden de leden, die hiervoor de aandacht hadden gevraagd, er veel voor gevoelen ook in het Nederlandse vennootschapsrecht een regeling op te nemen van het recht op inlichtingen, ten einde een zekere bescherming te geven ten aanzien van de machtsverhoudingen in naamloze vennootschappen. Zulk een regeling, welke het genoemde Duitse ontwerp in par. 122 kent onder de naam „Auskunftsrecht des Aktionärs”, dient dan te worden aangevuld met een dwingende regeling van de verplichting tot het geven van inlichtingen (Duits ontwerp par. 123, „Spruchverfahren”). Op deze wijze zal iedere aandeelhouder, mits hij zich gesteund weet door een voldoende aantal mede-aandeelhouders, inlichtingen kunnen verkrijgen omtrent alle zaken, welke samenhangen met de voor de algemene vergadering opgestelde agendapunten. Deze inlichtingen zullen hem slechts wegens enkele, limitatief genoemde redenen, ontleend aan het ondernemingsbelang, kunnen worden geweigerd; in alle andere gevallen van weigering heeft de aandeelhouder beroep op een

(rechterlijke) instantie, die een algemeen bindende uitspraak zal kunnen doen omtrent de gegrondheid van de weigering.

Garne wilden de hier aan het woord zijnde leden aan de Minister de vraag voorleggen, of, in vooruitlopen op een algemene herziening van het recht betreffende naamloze vennootschappen, niet reeds nu deze tamelijk eenvoudige regeling, waarvan in de praktijk veel heil zou mogen worden verwacht, zou kunnen worden opgenomen.

Artikelen.

28. *Artikel 2.3.1.1, lid 2.* Sommige leden gevoelden bezwaren tegen het vereiste van een *meerzijdige* rechtshandeling voor de oprichting van een naamloze vennootschap.

Dogmatisch beschouwd, heeft het ontwerp, voor zoveel betreft de naamloze vennootschap, nog niet duidelijk afstand gedaan van de overeenkomststheorie. Dat het hiervan geen afstand heeft gedaan, is echter niet het gevolg ervan, dat naar de overtuiging van de wetgever de oprichtingshandeling voor de naamloze vennootschap een overeenkomst zou zijn, doch van de omstandigheid, dat de wetgever het niet opportuun heeft geacht op dit moment tot een algehele herziening, ook dogmatisch, van het vennootschapsrecht over te gaan. Echter is niet in te zien, aldus deze leden, waarom dit zou beletten reeds thans enkele desiderata te vervullen; te minder is dit in te zien, nu de praktijk een zo sterke behoefte aan de figuur van de eenmans-N.V. blijkt te gevoelen, dat zij zich van listige kunstgrepen bedient om, ondanks de wet, tot haar doel te geraken. Indien men dan al het argument, dat de eenmans-N.V. wel toegelaten wordt, indien alle aandelen op een na de oprichting gelegen tijdstip in één hand geraken, niet sterk acht (eindverslag der Tweede Kamer, stuk nr. 8, vraag 41), dan zou toch de erkenning van deze figuur op praktische gronden moeten volgen. De praktijk zal steeds wegen blijven zoeken om datgene te bereiken, waaraan zij behoefte gevoelt, en, naar het deze leden voorkwam, zal men door het stellen van de eis van een meerzijdige rechtshandeling toch ook in de toekomst het oprichten van eenmans-N.V.'s niet kunnen voorkomen; bovendien zal deze figuur zich ook volgens het ontwerp kunnen voordoen, indien alle oprichters, op één na, onbekwaam waren of aan hun wil een gebrek kleefde (art. 2.1.7d). Het ware daarom, aldus nog steeds deze leden, meer in overeenstemming met de overigens in het ontwerp gevolgde opvatting, nl. dat de oprichting van een rechtspersoon een rechtshandeling, doch niet noodzakelijk een overeenkomst is, om de oprichting van naamloze vennootschappen niet te beperken tot meerzijdige rechtshandelingen.

In meerderheid was men echter van mening, dat het ontwerp de oprichting van naamloze vennootschappen door één persoon terecht wil tegengaan.

29. *Artikel 2.3.4.11.* Algemeen werd betreurd, dat de Regering er, ter gelegenheid van de openbare behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer, niet toe had kunnen besluiten het door de heer Berkhouwer op dit artikel ingediende amendement (stuk nr. 10, sub V) in de voorgestelde redactie over te nemen. Het ging hier om een duidelijke controverse, nl. of het verschijningsrecht aan ieder afzonderlijk aandeel is verbonden of niet, en naar het oordeel van de hier sprekende leden had de heer Berkhouwer (*Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1957—1958, blz. 2495) terecht opgemerkt, dat, als er een controverse is, de wetgever deze dient op te lossen. Nu kan niet worden ontkend, dat de Regering en de Tweede Kamer pogingen hebben ondernomen om tot een oplossing te geraken; evenwel is de uit deze pogingen resulterende tekst zodanig, dat zij voor tegenstrijdige uitleggingen vatbaar is en dat de gegeven „oplossing” niet kan worden gevonden zonder raadpleging van de kamerstukken. Hiertegen bestond, aldus deze leden, wederom het reeds eerder in dit verslag ter sprake gekomen bezwaar, dat, waar een duidelijke tekst mogelijk is, de *Handelingen* en Bijlagen bepalend zouden zijn voor de juiste interpretatie.

Waarom kon de ondubbelzinnige tekst van het amendement-Berkhouwer niet worden aanvaard? Het betoog van de

Regering (*Handelingen* alsvoren, blzz. 2610 e.v.) komt er op neer, dat de Regering het geheel eens was met de strekking van het door het amendement voorgestelde, doch in verband met de verdere tekst van het artikel de beginwoorden niet kon doen luiden „Voor ieder aandeel is de aandeelhouder bevoegd” enz., o.m., omdat dit zou betekenen, dat iedere aandeelhouder voor ieder aandeel opnieuw spreektijd zou moeten krijgen. De hier aan het woord zijnde leden haalden in dit verband Prof. Van der Grinten („N.V.”, XXXVI, blz. 99) aan, die dit betoog op naar deze leden meenden afdoende wijze had weerlegd door erop te wijzen, dat, indien in een algemene vergadering de spreektijd wordt gerantsoeneerd, deze rantsoenering niet per aandeel, doch per aanwezige kan geschieden.

Algemeen onderschreef men de conclusie van Prof. Van der Grinten, dat het onder het huidige recht reeds bestaande dubium door de thans voorgestelde redactie van artikel 2.3.4.11 niet wordt opgelost, omdat ook deze tekst aldus kan worden uitgelegd, dat een aandeelhouder de keuze heeft zijn vergaderingsrecht persoonlijk, dan wel bij één gemachtigde uit te oefenen. Van der Grinten voegt dan toe: de juiste interpretatie blijkt uit de behandeling in de Tweede Kamer en de rechter zal zich hieraan wel conformeren. Onder verwijzing naar het hierboven daaromtrent reeds opgemerkte, verklaarde men de voorkeur te geven aan verduidelijking van de tekst.

30. *Artikel 2.3.4.14, lid 3.* Verscheidene leden achtten het wenselijk, dat voor de ingevolge deze bepaling bijeen te roepen „nieuwe vergadering” een minimumtermijn van convocatie wordt gesteld. In de praktijk komt het immers voor, dat de bestuurders van de N.V., rekening houdende met de mogelijkheid, dat het quorum op een vergadering niet zal worden bereikt, op dezelfde convocatie de aandeelhouders voor een tweede vergadering bijeenroepen, te houden slechts korte tijd na de eerste vergadering; op de tweede vergadering zullen de besluiten genomen kunnen worden, ongeacht het ter vergadering vertegenwoordigd gedeelte van het kapitaal. Het ligt voor de hand, dat de termijn, waarop de tweede vergadering bijeen wordt geroepen, te dezen van groot belang is. Valt de tweede vergadering zo kort na de eerste, dat in redelijkheid niet te verwachten is, dat een groter gedeelte van het kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd zal zijn dan op de eerste vergadering, dan is het duidelijk, dat de gehele procedure slechts benut wordt om de quorum-eis te ontgaan.

De aan het woord zijnde leden achtten dit ongewenst en zouden daarom graag de bijeenroeping van de tweede vergadering aan een minimumtermijn gebonden zien.

TITEL 4.

Stichtingen.

31. *Artikel 2.4.1.* Vele leden vroegen de aandacht van de Regering voor de mogelijkheden van omzetting van stichtingen, welke niet aan de wettelijke omschrijving voldoen, in andere rechtspersonen, welke omzetting door de artikelen 2.1.10e en 2.1.10f wordt beheerst. De vorige Minister heeft op blz. 74 van de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp opgemerkt, dat deze artikelen de omzetting van een stichting in een naamloze vennootschap op de enkele grond, dat de stichting een met artikel 2.4.1, lid 3, strijdig doel heeft, niet meer mogelijk maken, en wel omdat omzetting alleen mogelijk zal zijn, als een rechtspersoon niet voldoet aan de voor haar in de wet gegeven omschrijving, welke omschrijving, voor zoveel betreft de stichting, uitsluitend omvat hetgeen in artikel 2.4.1. is vermeld. Dat het doel van een stichting niet het doen van met name genoemde uitkeringen mag inhouden, staat echter niet in lid 1, doch in lid 3 van dat artikel.

Een reactie op deze opmerking is gekomen van Prof. Mr. J. M. Polak in „N.V.”, XXXVI, blz. 32. Naar de mening van de hier sprekende leden wijst Prof. Polak er terecht op, dat de bepaling omtrent het doel der stichting (art. 2.4.1, lid 3) min of meer toevallig los is geraakt van de omschrijving van

de stichting, waar het in artikel 1 van de Wet op de stichtingen, zoals dit oorspronkelijk luidde, voorkwam. Ten einde een wets-technisch betere formulering te verkrijgen, is ten slotte in de eindredactie van artikel 1 Wet op de stichtingen de doelomschrijving (oorspronkelijk: „niet op winst gericht”) in lid 1 genutraliseerd tot „een bepaald doel”, en in lid 3 een negatieve bepaling omtrent het doel toegevoegd (vgl., behalve de door Prof. Polak vermelde plaatsen, ook Völlmar/Boxem/Udink „Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, Deel B, blzz. 80 e.v.). Prof. Polak stelt dan, dat het derde lid van artikel 2.4.1 dus wel tot de wettelijke omschrijving behoort. De hier aan het woord zijnde leden wilden hieraan toevoegen, dat zulks naar hun oordeel ook zonder de historische toelichting van Prof. Polak te verdedigen ware, en wel door enkele interpretatie van de tekst van het artikel. Lid 1 immers spreekt neutraal, van „een in de statuten vermeld doel”; het derde lid grijpt hierop terug door in negatieve vorm het doelbegrip nader te omlijnen en uit te werken, staat dus formeel apart, doch vormt materieel met het eerste lid één samenhangend geheel. Zo beschouwd zou het wellicht ook juister zijn geweest, de leden 2 en 3 van plaats te doen verwisselen.

Hoe dit ook zij, het stond voor de aan het woord zijnde leden vast, dat de doelomschrijving van lid 3 mede behoort tot de „wettelijke omschrijving” van de stichting. Technisch zagen zij dan ook geen enkel bezwaar tegen een omzetting van een stichting, op de voet van de artikelen 2.1.10e en 2.1.10f, in een naamloze vennootschap. 's Ministers voorganger heeft evenwel t.a.p. méér aan de orde gesteld door zijn opmerking aldus te vervolgen, dat, nu omzetting in een naamloze vennootschap enkel wegens strijdigheid van het doel met artikel 2.4.1, lid 3, z.i. niet mogelijk zal zijn, en nu bovendien in andere gevallen de tussenkomst van de rechter de nodige waarborgen biedt, de bezwaren tegen een dergelijke omzetting voor een groot deel worden ondervangen.

Indien werkelijk overtuigende bezwaren bestaan, aldus deze leden, kan daarin natuurlijk een reden gelegen zijn, de omzetting van een stichting in een naamloze vennootschap te verbieden of althans om de mogelijkheid daartoe te beperken. Dit zou dan echter — het volgt uit het hierboven gezegde — uitdrukkelijk in de wet dienen te worden bepaald. Kennisneming van de publikaties van Mr. A. Schadee („N.V.”, XXXII, blz. 124) en Prof. Mr. Ph. A. N. Houwing (*Ars Notariatus* VI, blzz. 143/144), had de hier aan het woord zijnde leden onder de indruk gebracht van de bezwaren tegen een omzetting in een naamloze vennootschap, en deze indruk werd niet geheel weggenomen door het artikel van Mr. C. Ae. Uniken Venema in W.P.N.R. 4491, dat Prof. Polak schijnt te hebben overtuigd. Hiertegenover stond, dat deze laatste t.a.p. een opmerking maakte, welke de hier sprekende leden zeer belangrijk scheen, nl. dat van deze bezwaren *in de praktijk* nog niet was gebleken, en dat het daarom onjuist zou zijn thans reeds op de regeling van 1956, welke de omzetting van een stichting in een N.V. wegens een met de wet strijdig doel mogelijk maakt, terug te komen. De bedoelde leden verklaarden de feitelijke grondigheid van deze bewering niet te kunnen nagaan; evenwel meenden zij wel te kunnen aannemen, dat die praktijk in nauwelijks drie jaren niet bijster groot zou zijn, en dat dus ook de bezwaren niet naar voren zouden zijn getreden. In dat geval zouden zij zich willen aansluiten bij Prof. Polak en de bestaande regeling willen handhaven. Indien bij toeneming van de praktijkervaring op dit punt de bezwaren zich wél zouden doen gevoelen, zal het notariaat beter dan de wetgever thans in staat zijn te beoordelen, of zij overkomelijk zijn en op welke wijze zij dan kunnen worden ontgaan, of dat zij nopen tot een uitsluiten of beperken van de mogelijkheid van de hier besproken omzetting.

Vastgesteld 25 juli 1959.

SEEGERS

WITTEMAN

DE VOS VAN STEENWIJK

VAN BRUGGEN

CAMMELBEECK

ANEMA (voorzitter).